

**НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ**

**«Заборона дискримінації
в практиці Європейського суду з прав людини»**

Кирило Вікторович Легких

(к.ю.н., доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики Академії адвокатури України, адвокат, тренер Ради Європи з європейських антидискримінаційних стандартів)

Європейське антидискримінаційне право

Складається з багатьох різноманітних компонентів:

- 1) ЄКПЛ;
- 2) Директиви Європейського союзу (про рівність у сфері зайнятості (2000), про расову рівність (2000), про гендерну рівність у доступі до товарів та послуг (2004));
- 3) Хартія основоположних прав ЄС (2000 (декларативно), 2009 набуває статусу юридично обов'язкового документа);
- 4) Договори ООН (м.п. про громадянські і політичні права, м.п. про економічні, соціальні і культурні права, м.к. про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, etc.)

ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ: в професійній діяльності адвоката можливо та необхідно посилатися на відповідну судову практику, в тому числі при наданні правової допомоги в національних судах і органах влади

ЄКПЛ

* Стаття 14 Конвенції

* Заборона дискримінації

* Користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою - статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою.

* Стаття 1 Протоколу 12 Конвенції

* Загальна заборона дискримінації

* 1. Здійснення будь-якого передбаченого законом права забезпечується без дискримінації за будь-якою ознакою, наприклад за ознакою статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національної меншини, майнового стану, народження або за іншою ознакою. 2. Ніхто не може бути дискримінований будь-яким органом державної влади за будь-якою ознакою, наприклад за тими, які зазначено в пункті 1.

ЄКПЛ

- * Стаття 14 Конвенції
- * Гарантує рівність у користуванні правами і свободами, що передбачені ЄКПЛ;
- * Має субстантивний характер (завжди розглядається в сукупності з іншою нормою ЄКПЛ);
- * Захищає «громадянські і політичні права», частково «соціальні» та «економічні» права;
- * Стаття 1 Протоколу 12 Конвенції
- * Забороняє дискримінацію у здійсненні будь-якого передбаченого законом права (має більш широку сферу застосування, ніж ст. 14);
- * Має субстантивний характер (розглядається в поєднанні з нормою «передбаченого законом права»);
- * Запроваджує загальну заборону дискримінації (насамперед з боку держави, проте може розповсюджувати свою дію і на відносини між приватними особами, які підлягають держ. регулюванню (Sejdic, Finci v. Bosnia and Herzegovina))

ЄКПЛ

- * Стаття 14 Конвенції
- * ЄСПЛ використовує метод розширювального тлумачення змісту прав, визначених Конвенцією, а саме:
- * ЄСПЛ може розглядати скарги щодо ст. 14 ЄКПЛ у поєднанні з основним правом, навіть якщо порушення основного права відсутнє (*Sommerfeld v. Germany*);
- * достатньо, щоб факти справи були загалом пов'язані з відносинами, на які розповсюджується захисна дія ЄКПЛ;
- * ЄСПЛ використовує т.з. «тест»
- * Стаття 1 Протоколу 12 Конвенції
- * Підхід до аналізу справи ідентичний тому, який використовується при застосуванні ст. 14 ЄКПЛ

ТЕСТ СУДУ (застосування ст. 14 ЄКПЛ)

1. Чи підпадає скарга на дискримінацію під дію гарантованого матеріального права?
2. Чи є порушення відповідної матеріальної норми?
3. Чи наявна різниця у ставленні (відношенні)?
4. Чи є об'єктивне та достатнє обґрунтування такої різниці у ставленні (відношенні)?
  - 4.1. Чи переслідує така різниця законну мету?
  - 4.2. Чи є пропорційними заходи (різниця у ставленні (відношенні) по відношенню до такої законної мети)?
5. Чи не виходить така різниця за межі свободи розсуду держави?
6. Статус жертви?

Справа Маркін проти Росії

1. Константін Маркін, 1976 року народження; проживає в Новгороді; служить в ЗС РФ за контрактом;
2. Після розлучення та народження третьої дитини, Маркін та його дружина вирішили, що діти будуть проживати з Маркіним;
3. Маркін звертається до командира військової частини з проханням про надання йому відпустки по догляду за дитиною до досягнення трирічного віку дитиною;
4. Маркіну відмовлено, так як п. 13 ст. 11 ФЗ «Про статус військовослужбовців» не передбачає такого права для військовослужбовців чоловічої статі;
5. Оскарження в судовому порядку не дає позитивного результату;
6. Маркін все ж таки отримує відпустку та фінансову допомогу (5900 євро), але за інших підстав (скрутне матеріальне становище, зокрема).

Ухвала Конституційного Суду РФ від 15.01.2009 в справі К.Маркіна

1. Мотиви відмови у відкритті конституційного провадження:
2. Військова служба – особливий вид державної служби, пов'язаної з забезпеченням обороноздатності держави. Тому така служба пов'язана з обмеженнями прав та специфічними обов'язками;
3. Служба за контрактом (не маєш бажання служити – йди з армії);
4. Обмеження переслідує законну (конституційну) мету, так як використання відпустки може призвести до масового невиконання обов'язків щодо охорони держави;
5. Надання відпустки жінці – це, по суті, не надання права, а лише надання пільги (зважаючи на дуже обмежену кількість жінок у ЗС та їх особливу соціальну роль матері)

Визначення дискримінації

- * Пряма дискримінація – відмінність у ставленні до осіб, які знаходяться в аналогічних або відповідним чином схожих ситуаціях, що ґрунтується на ознаці, яку можна ідентифікувати (Carson and others v. UK p. 61, Burden v. UK, p.60)
- * Непряма дискримінація – однакове ставлення до людей, ситуації яких відрізняються. Відмінність у ставленні може проявлятися у формі непропорційно шкідливих наслідків загальної політики чи заходу, які попри своє нейтральне формулювання дискримінують певну групу осіб (Oruz v. Turkey p. 183)

КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ:

www.coe.kiev.ua – Офіс Ради Європи в Україні;

<http://coe.kiev.ua/projects/slc.html> - інформація про проект «Посилення спроможностей адвокатів щодо реалізації на національному рівні положень Європейської Конвенції з прав людини та Європейської соціальної хартії (переглянутої)», в тому числі електронна версія посібника з антидискримінаційного права;

<http://help.ppa.coe.int/> -електронний ресурс із самоосвіти із прав людини для фахових юристів HELP Programme.

Дана програма є спільною програмою ЄС та Ради Європи. Партнером даного проекту є Національна асоціація адвокатів України